

Nākotnes vadītājs un darbinieks

Ne tikai tehnoloģijas un biznesa sektors mainās, nemitīgi pielāgojoties dažādiem notikumiem. Mainās arī profesijas, tās vairāk saplūst, iegūstot jaunas nozīmes. Taču svarīgākais – papildinās dažādu amatu kompetences. Aktuālākās tendences amatu transformācijā ir saistītas ar nemitīgu pilnveidošanos, jaunu prasmju apgūšanu neatkarīgi no tā, vai esi vadītājs vai ierindas darbinieks

ienmēr ir izvēle – ļauties pārmaiņām un attīstīties līdzī laika un notikumiem vai turēties pie iepriekš noteiktām robežām,

prasmēm un atbildības. Katrā izvēlē ir iespējams saskatīt gan plusus, gan mīnus, taču jau pirms gadu desmitiem Rainis lugā *Zelta zirgs* ir teicis: „Pastāvēs, kas pārvērtīsies.” Sekojot pārmaiņu tēzei, visā pasaulē ir vērojamas tādas tendences kā amatu saplūšana: arvien vairāk amatos ir nepieciešamas papildu prasmes vai iemaņas, kas ir raksturīgas kādai no profesijām, kā arī nemitīgi veidojas jaunas amatu

grupas, kas ir skaidrojams gan ar tehnoloģiju kopējo attīstību, gan konkrēto biznesa sektoru attīstību.

Prasmju pilnvide: kāpēc?

Atbildes uz *kāpēc* varētu būt vairākas. Pirmkārt, lielāka konkurētspēja darba tirgū. Ir skaidrs, ka jomās, kur profesionāļu netrūkst un konkurence ir gana liela, savu kandidatūru var izcelt kā īpašāk, piedāvājot papildu kompetences. Otrkārt, iespēja apgūt plašākus tirgus, saprast saistītās industrijas, lai pielāgotos patērētājiem, ražotājiem utt.

Nīderlandes Biznesa skolas valde, plānojot jauno apmācību programmu,

ir veikusi specifisku pētījumu, cenšoties noskaidrot, kādam būs jābūt profesionālim 2020. gadā, kādas ir vajadzīgās prasmes un zināšanas. Tika aptaujāti 600 starptautisku uzņēmumu un organizāciju vadītāji, un galvenie biznesa vides iespējamās attīstības secinājumi ir šādi:

- ▶ 2020. gadā lieli uzņēmumi būs pilnīgi citādi – tie apvienosies, īpaši uzsverot tādas industrijas kā telekomunikācija, mediji, vide un finanses;
- ▶ informācija un datu analīze zaudēs nozīmi, un svarīgākais aspekts atkal būs bizness un tā ideja;
- ▶ vidējo uzņēmumu sektors izzudīs, paliekot lielajiem un mazajiem uzņēmumiem;

- ▶ uzņēmumi kļūs mazāk hierarhiski, lēmumu pieņemšana tiks nodota speciālistiem, un vidēja līmeņa menedžments izzudīs;
- ▶ tehnoloģijas un procesu automatizācijas dēļ samazināsies darbinieku skaits visās nozarēs;
- ▶ tālāka digitalizācija pozitīvi ietekmēs veikalus un konsultāciju birojus, arī valsts sektoru, daudziem šīs vietas kļūs par galvenajiem informācijas avotiem;
- ▶ kopējas darba vietas jeb darba vietu dalīšana (publiskās darba vietas (galdi), piemērs – *Birojnīca*) un strādāšana no mājām pieaugs, un ofisi kļūs par vietām, kur tikties sapulcē vai pārspriest tālākos plānus;
- ▶ kopradīšana un konsultācijas ar klientiem radīs jaunas inovācijas. Klienti tiks arvien vairāk iesaistīti ražošanas, produktu attīstības un pielāgošanas procesos;
- ▶ organizācijas kļūs arvien caurspīdīgākas darbā ar klientiem. Slikta kvalitāte vai neprofesionāla attieksme tiks ļoti bargi sodīta;
- ▶ turpinās augt un attīstīties jauni biznesa modeļi: pircējs–pircējam, pircējs–biznesam utt.

Pielāgojoties šīm pārmaiņām vai rēķinoties ar tām, visu profesiju pārstāvjiem ir jābūt pietiekami fleksībiem spēt strādāt konkrētajā vidē, lai arī kādas zināšanas konkrētajai profesijai būtu nepieciešamas. Augs prasības pēc sociālajām prasmēm, tādām kā komunikācija, sadarbība, tiklošanās spēja, prezentācijas spējas, pievilcīgs izskats utt.

The Economist Intelligence Unit 2012. gadā apkopoja vērienīgu ziņojumu, kādam ir jābūt aģentam, darbiniekam nākotnē. Galvenie secinājumi ir saistīti ar biznesa sektora izmaiņām: būs nepieciešama spēja strādāt ar lielu datu apjomu; tiks radītas jaunas tirgus nišas, kā arī jaunas darba vietas, jo nemitīgi augošā ekonomika audzēs darba vietu skaitu; paaugstināsies kvalitāte, jo jauni uzņēmumi augs kā sēnes pēc lietuvu un radīs vēl lielāku konkurenci, kurā uzvarēs kvalitāte un izcila komunikācija, sadarbība ar klientiem.

Amatu saplūšana un jaunu amatu veidošanās

Vēl pirms pāris gadiem reti kurš varēja iedomāties, ka tāds portāls kā *facebook.com* vai *twitter.com* radīs jaunu amata kategoriju – sociālo tīklu administrators. Tomēr tagad arvien vairāk uzņēmumu darbinieku rindās aicina kādu, kas būtu gatavs komunicēt ar potenciālajiem klientiem tieši sociālajos tīklos.

Pielīdzināma situācija ir arī pārdošanas un tirdzniecības amatos: to skaits un specifika ir ļoti mainījušies, piemēram, telemārketiņģa speciālisti, SEO administrators, interneta tirdzniecības pārstāvis.

Interneta vidē ir pieaudzis dažādu programmētāju pieprasījums: aplikāciju izstrādātāji, spēļu izstrādātāji un testētāji, mobilo ierīču programmētāji un pārzinātāji, JAVA programmētāji utt.

Ir profesijas un jomas, kuras iegūst jaunu nozīmi vai svarīgumu, piemēram, drošība, virtuālā drošība un riska menedžments.

Ir amatu kategorijas, kuras kļūst specifiskākas, detalizētākas un niansētākas, taču ir arī liels skaits amatu, kuru kandidātiem ir nepieciešama vairāku jomu pārzināšana. Triviāls piemērs ir amatnieki, kuriem arvien vairāk ir jādomā par reklāmas un tirdzniecības iespējām, jo internets ir radījis jaunus iepirkšanās paradumus, īpaši tāpēc, ka ir iespēja ātri un viegli iegādāties preces ārzemēs, bieži par daudzas reizes zemāku cenu. Reti kurš galdnieks vai kalējs ticēja, ka mūsdienās bez konkrētā aroda viņam būs jāsaprot vai pat jāpārzina mārketings, lai savu produkciju varētu veiksmīgi pārdot. Labs mūsdienu amatniecības piemērs ir kaltuve *Autine*, kurā strādā gados jauni kalēji, radot unikālus priekšmetus kokapstrādei – cirvjus, kaltus, slimestus u. c. amatnieku rīkus. *Autine* savi pozicionē kā ģimenes uzņēmumu, kurā augstākās klases rokdarbs rada pievienoto vērtību no augstvērtīgiem materiāliem un unikāla dizaina. Gados jaunais kalējs Jānis Nīmanis ir studējis inženierzinātnes, kas Jānim dod iespēju spēlēties ar

Big Event 1/3 V

VIEDOKLIS

**JŪLIJA
LOBANOVSKA,
SIA CVO
Recruitment
Latvia
vadītāja, vadošā
konsultante**

Viens no
uzskatāmākajiem
piemēriem ir

mārketinga sfēra: pirms desmit gadiem pat iedomāties nevarējām, ka šodien strādāsīm ar tādām pozīcijām kā uzņēmuma sociālo tīklu speciālists vai *online* mārketinga vadītājs, vai *SEO* speciālists, vai multimediju (virtuālās realitātes) mākslinieks. Turklāt gandrīz katrā no jaunajām pozīcijām redzam divu vai vairāku sfēru sinerģiju, piemēram, mārketingu + IT, mārketingu + pārdošana (*trade marketing*), mārketingu + finanses (mārketinga analītiķis). Tieši šī sinerģija – dažādu amatu funkciju apvienošana vienā – ir mūsu mazā Latvijas darba tirgus nākotne. Ir gan izņēmumi – atsevišķas nozares, tādas kā biznesa pakalpojumu centri, kur katrs amats ir šauri specializēts.

Šādu amatu pārveidi un jaunu pozīciju attīstību redzam arī visās citās jomās. IT nozarē aktualitāte ir informācijas drošība, finanšu sfērā – resursu

optimizācija, personālvadībā – partnerības princips, atbalstot konkrētas nodaļas vai visa uzņēmuma vadību personāla plānošanas un attīstības jautājumos. Arī mūsu darbā t. s. galvu medības šodien nozīmē gluži citu pieeju, nekā tas bija pirms 7–10 gadiem. Šodien arvien biežāk strādājam ar projektiem, kas vairāk ir definējami kā situācijas risinājums uzņēmumā, nevis konkrētas jomas profesionāļa piesaiste. Līdz ar to kritiska ir personāla atlases konsultanta spēja izprast biznesa procesu, kā arī pārziņāt dažādas nozares un tajās labāk attīstītās funkcijas.

Komplicētākas kļūst arī vadības un biznesa attīstības pozīcijas, kurās arvien lielāks akcents ir līderības un personāla attīstības kompetencēm. Tāpēc uzņēmumu vadītāji šobrīd mērķtiecīgi attīsta tādas sociālās kompetences kā komandas vadība, motivēšana un attīstība, daudzi izvēlas apgūt koučingu.

Otrs nozīmīgs vadības (un ne tikai) funkcijas attīstības virziens ir vadības analitika, kas lielākās organizācijās jau drīzumā var veidoties kā atsevišķa funkcija. Vadības analītiķis vērtē biznesu, tā attīstības iespējas, kalkule nākotnes riskus un izstrādā plānus un metodiku organizācijas produktivitātes un darba efektivitātes uzlabošanai.

dažādām instrumentu formām, nezaudējot to funkcionalitāti.

Ir atrodamī vēl daudzi piemēri dažādu profesiju pārstāvju spējai savu amatu pacelt nākamajā līmenī, to apvienojot ar papildu zināšanām. Īpaši atvērtam un dinamiskam ir jābūt vadītājam, kuram mūsdienās būtu jāapvieno daudzu profesiju īpašības.

Vadītājs 2020

Daudzi vadītāji, īpaši lielos uzņēmumos, pieņem, ka pašreizējās prasmes vai darba stils ir tik pilnvērtīgs un profesionāls, lai nesatrauktos par uzņēmuma attīstību, taču realitāte rāda, ka ilgtermiņā tieši vadītājam ir jāspēj nest jaunu prasmju apgūšanas un kompetenču papildināšanas vēsmas, kas radītu iespējas apgūt jaunas

tirgus nišas un – galvenais – gūt lielāku peļņu.

Finikas Universitātes Nākotnes institūta (ASV) pētnieki kopā ar pasaules TOP 10 koledžām ir izpētījuši, kādas darba prasmes būs nepieciešamas 2020. gadā. Galvenie iemesli, kā raksta pētnieki, kāpēc veidojas amatu transformācija, ir saistīti gan ar vidi, gan globālo attīstību. Tā kā ar katru gadu cilvēku dzīves ilgums pieaug, pieaug arī darbības spējas. Ir aprēķināts, ka 2025. gadā Amerikas populācija pieaugs par 70 %. Līdz 2020. gadam pieaugs attīstīto un augsto tehnoloģiju sistēmas, palielinot darba kapacitāti un potenciāli nogalinot daudzas tehniskās profesijas. Jauno mediju lomas palielināšanās un jauno komunikācijas rīku nozīmes pieaugums rada progresīvākas organizācijas un to struktūras.

Vizuālās informācijas atainojumam būs lielāka loma nekā līdz šim, radot pārmaiņas paradumos un domāšanā.

Prasmes, bez kurām nākotnē neiztik:

- ▶ sociālā inteliģence, spēja komunicēt un kontaktēties tieši;
- ▶ ievirzītā domāšana (prāta stāvoklis) – spēja prezentēt un izpildīt darba uzdevumus, sasniedzot konkrētu iznākumu;
- ▶ tehnoloģiskā domāšana – spēja strādāt ar dažādām datubāzēm, koncepcijām un tehnoloģijām;
- ▶ kognitīvi uzlādēts menedžments – spēja filtrēt informāciju un sapratne, kā to apstrādāt;
- ▶ starpdisciplināritāte – spēja un zināšanas saprast starpdisciplināras nozares un jomas;
- ▶ starpkultūru saziņa – spēja komunicēt un sadarboties starp dažādām kultūrām;
- ▶ loģiskums – spēja saprast nozīmi un domu, ātri veidojot paralēles starp notikumiem.

Konkrētās spējas, kuras būtu jāizkopj vadītājiem: lieliska spēja filtrēt informāciju un ātri atbildēt; spēja kadrēt notikumus; holistisks izskats un attieksme; spēja pieņemt lēmumus globālo notikumu kontekstā; spēja procesus skatīt perspektīvā; pārrunu vadītāja spējas; ekselēntas tīklošanās un sadarbības spējas; spēja komunicēt, uzturēt dialogu; spēja atteikties no hierarhijas; lielāka fokusēšanās un projektu skaita samazinājums.

Ir pilnīgi skaidrs, ka jauni profesionāļi, kas spēj pildīt ne vien konkrētās profesijas standartus, bet nedaudz vairāk, ir jāaudzina un jāskolo jau laikus. Pārmaiņas rodas un radīsies tieši izglītības iestādēs. Profesionālā starpdisciplinārā izglītība vai akadēmiskā izglītība, vai dažādu jomu darbā iegūtas prasmes – nekas no tā nebūs iespējams bez biznesa sektora liela atbalsta. *The Economist* aptauja rāda, ka gandrīz 50 % biznesa cilvēku un pētnieku uzsver izglītības lomu spēja pielāgoties pārmaiņām un tikai 28 % uzskata, ka pārmaiņām pielāgoties būs iespējams, izmantojot tehnoloģijas. Lai kā attīstītos programmatūra un *dzelži*, svarīgi ir vispirms attīstīt prātus. **Ks**